

PASSAT / PRESENT

UN CICLE DE 4 INTERVENCIONS ARTÍSTIQUES EN ESPAIS PATRIMONIALS DE CATALUNYA

FREDERIC MONTORNES

SETEMBRE 2022

PASSAT PRESENT

Dur el passat al present significa rellegir la història amb una mirada contemporània, viatjar a l'ahir per explicar al present què s'ha vist i com, visitar un temps pretèrit sota el prisma de l'actualitat... Dur el passat al present és una pràctica comuna en disciplines creatives de tota mena que, sobre la base d'una recerca curosa, posa en valor allò que avui encara té sentit.

Els museus, els espais patrimonials, les biblioteques o els arxius són alguns dels espais que custodien, tenen cura i fomenten la recerca d'un investigador a partir d'unes col·leccions, fons o vestigis que no sempre són accessibles, que sovint són inabastables, que estan més o menys ben catalogats però que sempre s'han de considerar com patrimoni comú, com la font de la qual hem begut però també de la font que sempre poden beure.

Quan visitem els museus, monestirs, jaciments arqueològics o rupestres tenim accés a la part visible d'un conjunt que, tot deixant en la invisibilitat allò que s'aparta del relat patrimonial que fonamenta una de les seves raons de ser, és prou representatiu del tresor que protegeixen. Ara bé, que hi hagi parts que no es veuen o obres invisibles a ulls del públic, no vol dir que siguin prescindibles ni tampoc que no tinguin importància. Malgrat la seva invisibilitat, no és possible determinar la singularitat d'un espai sense tenir en compte allò que emmagatzema, allò que guarda. I és que les coses no són només allò que mostren, sinó també allò que amaguen.

Fer visible l'invisible en un espai museístic, monacal, arqueològic o rupestre és l'exercici al qual han estat convidades Laia Estruch, Dora García, Irene Solà i Mònica Planes, les quatre artistes d'aquest cicle de quatre exposicions. Les quatre són autores d'una obra que, tot basant-se en llargs processos de recerca i investigació, materialitza el moment on el passat i el present es donen la mà. Els quatre espais amb els quals han treballat les artistes estan gestionats per l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural i s'ubiquen en les quatre províncies catalanes i els han estat assignats en funció del treball que desenvolupa cada una d'elles, la singularitat de les seves mirades, les seves inquietuds artístiques i el potencial imaginatiu que despleguen en allò que fan.

Tot proposant alternatives d'aproximació a l'art des de l'extensió imaginària d'un paisatge, una imatge, unes pedres o una màquina, l'obra que proposen les quatre artistes, al temps que s'adscriuen a la recuperació de la memòria, permeten apropar llocs allunyats en l'espai i el temps pel fet que totes elles promouen el mateix: un diàleg amb el passat des dels paràmetres del present.

En sintonia amb la revisió dels fons museístics endegada arreu del país per estudiar i reinterpretar els fons des de perspectives creatives, l'interès del cicle **Passat/Present** rau en l'aposta pel foment d'accions subtils amb l'ànim de fer descobriments per camins que transcorren al marge de tota ortodòxia. Es tracta, per tant, d'una proposta entesa com l'inici d'una futura col·lecció de cerques o d'un relat de curiositats que, tot mostrant-se en plenitud en espais allunyats l'un de l'altre, allò

que cerquen, en darrera instància, no és altre que posar en valor la importància de l'acte d'investigar, ordenar, conservar i comunicar coneixement.

ELS ESPAIS / LES ARTISTES

Dels 29 museus i monuments que gestiona l'Agència Catalana de Patrimoni Cultural, s'han seleccionat 4 espais que, a raó d'un per província, tracen un arc temporal que va des de la època prehistòrica a la era industrial.

Són els següents:

LA ROCA DELS MOROS DEL COGUL. EL COGUL, LLEIDA

<http://patrimoni.gencat.cat/ca/coleccio/roca-dels-moros>

ARTISTA:

LAIA ESTRUCH (Barcelona, 1981) <http://laiaestruch.com/>

TITOL DE LA PROPOSTA:

HUTE, 2022

Performance

DATA D'OBERTURA AL PUBLIC

25 DE SETEMBRE DE 2022

Amb 42 figures pintades i 260 elements gravats sobre la roca, la **Roca dels Moros** és un dels jaciments rupestres més importants de la Península Ibèrica. El conjunt és Patrimoni Mundial de la UNESCO des de 1998.

Aquesta zona de les Garrigues ha estat habitada per l'home de forma ininterrompuda des del Paleolític i la cavitat va ser utilitzada durant uns 5.000 anys com a lloc de culte. Els darrers caçadors-recol·lectors (VIII-V mil·lenni aC) van deixar-hi les pintures que pertanyen a l'art llevantí. Més tard, durant el V i II mil·lenni aC, els grups neolítics van prendre'n el relleu per dibuixar a la roca les seves creences (representacions molt diverses que s'inscriuen dins de l'art esquemàtic). Els investigadors hi han identificat també inscripcions posteriors, d'època ibèrica i romana, tot i que moltes són il·legibles.

Entre les escenes més destacades hi ha la cacera, amb la representació d'una figura humana que porta un arc i unes fletxes i que s'enfronta a un senglar. També destaquen les figures de diversos braus. La singularitat del conjunt es mostra sobretot a l'escena que s'ha anomenat 'la dansa fàl·lica': un grup de dones vestides amb llargues faldilles i el cos nu s'agrupen en parelles i envolten un home amb el sexe exagerat. Es tracta d'una excepcional representació d'un acte ritual que reforça la identitat de la cova com a lloc de culte rupestre¹.

Laia Estruch (Barcelona, 1981). Llicenciada en Belles Arts per la UB, cursa part dels seus estudis a la universitat The Cooper Union, Nova York, l'any 2010. La pràctica artística de Laia Estruch es desenvolupa, principalment, a l'entorn del camp de les arts en viu o la performance i pren la veu com a matèria primera o element vertebrador d'unes propostes on el cos -el seu cos- té tant a dir com els dispositius escultòrics que crea i dels quals es val per activar-los. Els seus projectes articulen estratègies per fer audibles, a través de la veu, continguts textuals o gràfics procedents d'arxius diversos, per crear-ne de nous, a partir de la composició de partitures i l'enregistrament de so que es genera a l'hora d'oralitzar-los.

Guardonada recentment amb el Premi Ciutat de Barcelona en l'apartat d'Arts Visuals, Estruch ha anat ampliant "els límits de l'art contemporani, la paraula parlada i el teatre experimental per explorar la gramàtica comunicativa i emotiva de la veu i posar a prova les convencions de la seva posada en escena. L'interès d'Estruch se centra en els extrems i en la porositat de la paraula oral en la seva relació amb el cant i el so en brut. L'articulació de sorolls i significats sovint engloba i excedeix el llenguatge vocal humà: respiració, exclamació, murmuri, udol, crit i xiuxiueig. La veu és remodelada com un objecte sobrehumà extraordinari. En les seves performances recents, hi veiem escenes i accions en què el cos d'Estruch queda suspès damunt del terra, sigui gràcies a inflables i a estructures que recorden les dels parcs infantils (*Moat*, 2016-2018), a elements de piscina de *Crol* (2019) o a l'escenari suspès de *Ganivet* (2020-2021)."²

La proposta a Laia Estruch de treballar a partir d'aquest espai, respon a l'interès de l'artista en furgar i investigar els orígens de la nostra civilització -el moment en el qual es gesta i forma la veu, allà on la nostra cultura comença a prendre forma- i, en especial, aquella que fa de la tradició oral la seva pedra fundacional.

El jaciment d'El Cogul, tal com hem apuntat, és un dels conjunts pictòrics més complets del que es coneix com art rupestre d'escola llewantina. Hi ha representacions de diferents èpoques, amb diferents graus d'estilització, està executat amb diverses tècniques i s'ubica en un balma rocós creada per l'erosió de les aigües del riu Set. A les pintures s'identifiquen figures humanes i animals que, lluny de cercar el realisme, busquen captar el moviment dotant al conjunt d'un gran dinamisme. A

¹ Text procedent del web d'El Cogul

² Text procedent del <https://www.macba.cat/ca/exposicions-activitats/exposicions/apunts-per-a-un-incendi-dels-ulls-panorama-21/laia-estruch>

partir d'aquesta i altres consideracions es diu que els autors d'aquestes pintures podien ser un grup de nòmades que, probablement realitzaven la transhumància.

Segons diu la pròpia artista, després de visitar aquest jaciment, “m'agradaria poder treballar en un conjunt de peces musicals que configurin una banda sonora de la mola de pedra que conserva gravats i imatges pintades, realitzades en diferents èpoques, un espai sagrat, destinat al culte de la fertilitat on homes i dones ens han llegat el registre del seu paisatge pintat i gravat sobre pedres. M'agradaria que les peces sonores facin servir el paisatge com a partitura, la configuració de les roques, el riu Set, els camins a la vora de la balma, aixopluc natural format per un bloc de pedra sorrenca esllavissada en la part de la muntanya assentada al cantó d'aquest riu, afluent del Segre. M'agradaria que el conjunt pictòric format per 42 figures pintades i 260 elements gravats sobre la roca d'epigrafia ibèrica i llatina, quedés traduït per sons vocals, fruit d'un procés de recerca de sons sorgits del contacte del cos amb les diferents roques, el paisatge, l'aire, el vent, la sorra, i la veu que en surti al transitar-les”.

Interessada pels cants de la transhumància com a font primigènia de transmissió de coneixement, història i vida, Laia Estruch ha trobat en el paisatge del Cogul la partitura perfecte per extreure la veu de la terra però també la d'aquells que deixaren la seva empremta ara fa 5000 anys. Aquesta veu, la seva veu només s'escoltarà en directe el dia que dugui a terme **Hute**, l'acció que realitzarà el proper 25 de setembre al jaciment de la Roca dels Moros. Un cop acabada aquesta acció, la seva veu, enregistrada, es podrà escoltar al centre d'interpretació del jaciment, juntament amb una selecció d'imatges fotogràfiques i vídeo.

REIAL MONESTIR DE SANTES CREUS. AIGUAMÚRCIA, TARRAGONA.

<https://patrimoni.gencat.cat/ca/coleccio/reial-monestir-de-santes-creus>

ARTISTA:

DORA GARCÍA (Valladolid, 1965) <https://www.doragarcia.net/>

TITOL DE LA PROPOSTA:

MARÍA MAGDALENA, 2022

Cartel·les manuscrites sobre faristol.

DATA D'OBERTURA AL PUBLIC

30 D'OCTUBRE DE 2022

A la riba del riu Gaià hi trobem el **Monestir de Santes Creus**, el que va ser el centre d'una de les senyories monàstiques més extenses i influents de la Corona d'Aragó. Amb una arquitectura sòlida, greu i austera, l'abadia reflecteix el model canònic dels monestirs del Cister (juntament amb Vallbona de les Monges i Poblet). Visitar Santes Creus és reviure un temps en què la puresa i l'allunyament del món es concretaven en un punt ben ancorat a la terra.

Fundat el 1160, el moment àlgid de Santes Creus va ser entre els segles XIII i XIV, per la seva estreta relació amb la noblesa i el llinatge reial. Els reis Pere el Gran i Jaume II el Just i la seva muller Blanca d'Anjou van ser mecenes del monestir i van escollir ser enterrats aquí, en dos mausoleus gòtics al costat de l'altar major. L'estudi i restauració dels panteons reials, el 2010, van permetre descobrir les restes de Pere el Gran i Blanca d'Anjou, els únics reis de la Corona d'Aragó les restes dels quals han pervingut intactes.

La planta del monestir organitza els espais en funció de les necessitats de la comunitat. L'església, oberta al culte el 1225, es un exemple de la transició del romànic al gòtic. Tot i oferir sensació de lleugeresa i grandiositat, és un temple sòlid i auster. Contrasta amb l'esplendor del claustre, del segle XIV, el primer d'estil gòtic de la Corona d'Aragó³.

Dora García (Valladolid, 1965) és una artista, docent i investigadora que treballa l'art d'acció -en el seu cas, la "performance delegada"-, la instal·lació, la fotografia i el cinema, sempre amb un vincle molt estret amb la literatura. És una

³ Text procedent del web del Monestir

artista d'abast internacional, present a Münster Sculpture Projects (2007), representant del Pavelló d'Espanya a la Biennal de Venècia (2011), seleccionada a la Documenta 13 de Kassel (2012), Premio Nacional de Artes Plásticas (2021), amb un extens currículum i amb obres en museus i col·leccions públiques i privades d'arreu del món. Viu entre Sabadell i Oslo.

L'obra de Dora García se centra en l'exploració dels codis que determinen les relacions entre individus que comparteixen interessos, il·lusions, recerques, etc... A partir d'aquí aprofundeix en la relació entre comunitat i individus en la societat contemporània, investiga les posicions marginals, rendeix homenatge a personatges excèntrics i antiherois i s'interessa per les relacions entre política i amor i les formes de solidaritat entre minories. La dona i la decepció que arrossega des de fa anys, centra bona part dels seus interessos més recents. El seu procés de treball es caracteritza per un temps de recerca molt dilatat que l'artista acaba formalitzant tenint en compte més que no pas l'objecte, el context on treballa.

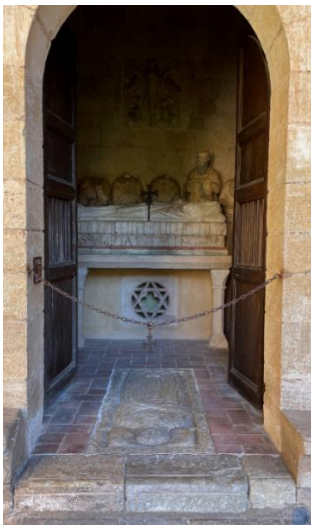
La proposta a Dora García de treballar al Reial Monestir de Santes Creus és deriva del seu interès en desvetllar i furgar els codis secrets de les relacions comunitàries, les complicitats entre els individus i les estratègies de supervivència que garanteixen la seva continuïtat en el temps.

Després de la visita al Monestir de Santes Creus o Reial Monestir de Santa Maria de les Creus -l'únic monestir de la Ruta del Cister que no té vida monàstica actualment- Dora García va mostrar un interès especial en una sèrie d'imatges i representacions que, paradoxalment, ressaltaven la presència femenina en un monestir cistercenc de monjos benedictins: un altar de Maria Magdalena, capitells del claustre amb l'expulsió del paradís o la figura d'una sirena, la tomba de la germana d'un abat, tombes de monges....

Tal com explica la pròpia artista "me interesaría conocer más a fondo una presencia fantasmal de cadáveres y renacimientos, reflejada en:

- la tumba de Blanca d'Anjou (y su momia, que fue tirada a un pozo y recuperada). Blanca de Anjou murió a los 27 años en un parto después de parir 10 hijos, con sus 1,50 de estatura.
- La tumba de la hermana de uno de los abades con una imagen de la tumba de la virgen María.
- el altar a Maria Magdalena (que en realidad son tres santas juntas). Hay un hilo de la leyenda que la lleva a morir en Marsella.
- el friso de la historia de Eva"

La seva intervenció es presentarà el 29 d'octubre a Santes Creus i constarà de 4 ó 5 cartel·les manuscrites, titulada **María Magdalena** a través de la qual l'artista explicarà una història de ficció en episodis que imagina a Maria Magdalena com la fundadora de la cristiandat i que viu varis segles després de la seva mort real. Segons es desprèn del Nou Testament i de diversos evangelis apòcrifs, Maria Magdalena era una distingida deixeble de Jesús de Natzaret i és des d'una perspectiva força singular que Dora García s'aproxima de la seva figura. La seva intervenció, concebuda com una

acció puntual, és també susceptible d'esdevenir una obra permanent en la mesura en que es pot activar cada cop que s'instal·lin les cartel·les.

CIUTAT GREGA I ROMANA D'EMPÚRIES. L'ESCALA (GIRONA)

<http://www.macempuries.cat/ca/>

ARTISTA:

IRENE SOLÀ (Malla, 1990)

TITOL DE LA PROPOSTA:

EMPÚRIES-FOÇA, 2022

- *Empúries-Foça (2022)*: 20 postals de Foça, de mides diverses

- *Phokaia, Lampsacus, Elea, Marsella, Empúries (2022)* una ampolla de cervesa, dos platets de còctel de fruits secs, un paquet de tabac i un encenedor

DATA D'OBERTURA AL PÚBLIC

26 DE NOVEMBRE DE 2022

Empúries és l'únic jaciment arqueològic de la península Ibèrica on conviuen les restes d'una ciutat grega –l'enclavament colonial d'*Empòrion*- amb les restes d'una ciutat romana -l'antiga *Emporiae*- creada a inicis del segle I aC sobre les estructures d'un campament militar romà instal·lat durant el segle anterior.

Ciutat Grega

Durant la primera meitat del segle VI aC, els comerciants grecs procedents de Focea fundaren i s'establiren sobre un petit promontori estratègicament situat a l'extrem sud del golf de Roses, la Palaia Polis. Un promontori, a més, ocupat ja des del bronze final i la primera edat del ferro per una població indígena que havia mantingut contactes amb el comerç fenici.

Poc temps més tard de l'establiment grec a la Palaia Polis, els emporitans crearen un nou nucli urbà immediatament al sud de la badia natural, garantint el control de les instal·lacions portuàries. Aquest nou assentament, ubicat a l'est d'una de les elevacions que s'aixecaven a l'entorn de les maresmes que delimitaven l'antiga línia de costa -la "terra ferma" d'Estrabó- és el que es coneix amb el nom de "Neàpolis" (ciutat nova), denominació atorgada per J. Puig i Cadafalch. La ciutat grega d'Empòrion, amb els nuclis de la Palaia Polis i de la Neàpolis, va desenvolupar la seva

activitat urbana d'ençà el segle VI aC fins a la presència romana l'any 218 aC, quan el port emporità és utilitzat com a punt d'entrada a la península per a les tropes romanes en la seva lluita contra l'exèrcit cartaginès.

Ciutat romana

El 195 aC, Marc Porci Cató instal·là un campament militar a Empúries que fou l'embrió d'una nova ciutat, creada a principis del segle I aC. En època de l'emperador August, les ciutats grega i romana es van unir física i jurídicament sota el nom de *Municipium Emporiae* (darrer quart del segle I aC).

Mentre que *Gerunda* (Girona), *Barcino* (Barcelona), *Tarraco* (Tarragona) i altres ciutats romanes de la Península adquirien cada cop més importància, Emporiae la perdia progressivament. A la segona meitat del segle III dC, tota la ciutat romana i el sector de la Neàpolis eren ja abandonats, i la població es va concentrar a Sant Martí d'Empúries. Aquesta ciutat fou seu episcopal durant tota l'Antiguitat Tardana i els seus habitants utilitzaven com a cementiri l'àrea nord de la Neàpolis, on trobem les restes d'una capella funerària.

Després de la invasió àrab i de la recuperació franca (s. VIII), Empúries fou capital del comtat carolingi d'Empúries i posteriorment capital del comtat medieval d'Empúries fins el segle XI, moment en què el comte trasllada la capital a Castelló. A partir d'aquell moment, Empúries es convertí en un petit nucli de pescadors que el segle XVI funden la vila de l'Escala.⁴

Irene Solà (Malla, 1990). Estudia belles arts a la Universitat de Barcelona, té un màster en literatura, cinema i cultura visual per la Universitat de Sussex, ha publicat el poemari *Bèstia* (Galerada, 2012), *Els Dics* (L'Altra Editorial, 2017) i *Canto jo i la muntanya balla* (Anagrama, 2019).

La tasca creativa d'Irene Solà es desenvolupa indistintament a través de la literatura i les arts visuals, es caracteritza per l'atenció al detall i el joc, com quelcom seriós segons diu l'artista, i es lliura a l'exploració a partir de preguntes sobre què vol aprendre o a quines idees li vol dedicar les seves hores. Irene Solà sent una atracció molt forta cap a les històries, les paraules i les maneres de dir. Li agrada explicar històries però també escoltar-les i llegir-les. Per tant, l'interessa tant la tradició oral com l'escripta, no diferencia entre una i l'altra i explora les formes en que hem mirat el món durant segles així com la forma com hem omplert de màgia o imaginació certs territoris de la nostra vida.

Proposar a Irene Solà treballar a partir del vestigis de les ciutats grega i romana d'Empúries, respon a l'interès de la pròpia artista per escoltar i llegir històries de tots els temps però també en poder explicar-les després de dedicar-li hores en la seva investigació.

⁴ Text procedent del web d'Empúries

Després de diverses visites a les ruïnes d'Empúries visitant les ciutats i els dipòsits del museu, Irene Solà sent una especial atracció per la caixa forta que hi ha en una cambra amb control de temperatura i on es guarden els diaris d'Emili Gandia, escrits durant els primers anys d'excavacions a Empúries.⁵

A partir d'aquí -aquelles primeres excavacions- Irene dona voltes al fet que els arqueòlegs a Empúries excaven tan enrere (o tan avall) com fins al 575 aC i que és en aquest moment quan van arribar els primers colons. Entre les notes que va prendre la Irene durant la seva investigació, justament, hi ha aquesta: "575 aC arriben els grecs (primer a St. Martí) venen de Focea → Turquia". Aquesta data representa un començament, la fundació d'Empúries. Però també un final, un cul-de-sac, un acabament; pels arqueòlegs d'Empúries, abans del 575 aC no hi ha història, no hi ha restes, no hi ha grecs.

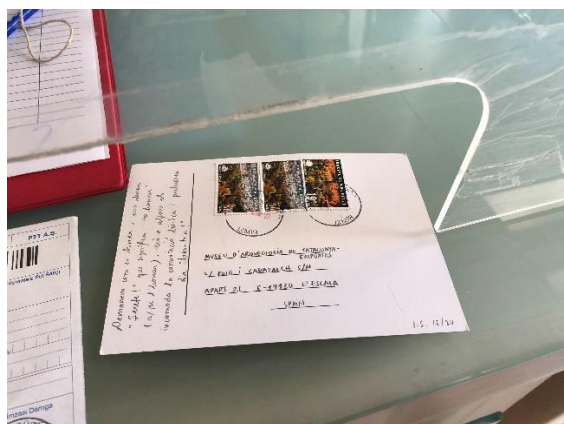
Després d'un creuament de correus entre l'Elisa i la Irene i la constatació de que si els jaciments estan quiets, falcats, aturats en l'espai i els temps, els focuus, els fundadors d'Empúries van venir i van anar-se'n la proposta que fa la Irene creu que ha de ser mòbil, com els focuus. En paraules de l'artista:

(el meu projecte) "Ha d'anar i tornar del jaciment d'Empúries. Ha de reflexionar sobre la relació entre passat i present, però ho ha de fer des de la flexibilitat i la lleugeresa que pot aportar amb una mirada creativa, forana i contemporània.

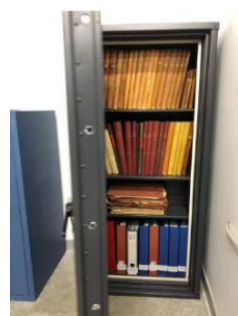
La meua curiositat artística passa per transcendir el cul-de-sac, per interrogar el final de les capes, per anar al principi de la Història del jaciment d'Empúries. Per investigar el punt d'origen, la ciutat d'on venien aquells que van fundar i establir-se a Empúries, i la connexió transitòria, i avui en dia ja trencada, entre la colònia de Focea i la d'Empúries."

La seva proposta, en conseqüència, comença per fer un viatge a Focea i els seus jaciments amb l'ànim, com diu Irene, d'emmirallar el dos jaciment -Empúries i Focea- "i restablir una fugaç relació d'intercanvi entre les dues". Amb aquesta idea al cap, Irene viatja a Focea, troba i compra 20 postals de les ruïnes de l'antic assentament grec i les envia al Museu d'Empúries amb un text escrit al dors, explicant el seu viatge i altres impressions del seu periple.

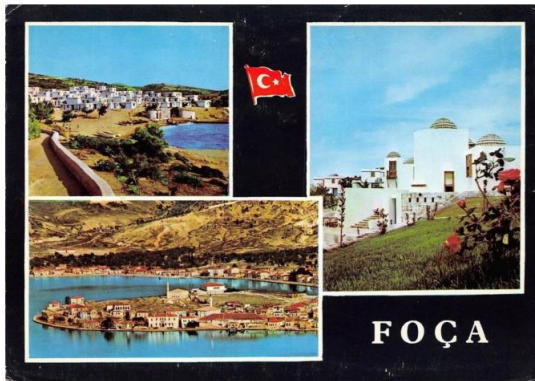
⁵ Text escrit a partir d'un text de la pròpia artista i anotacions meves

Les vint postals enviades per la Irene des de Focea, juntament amb una vitrina on, de manera molt clara, s'explica com va ser l'arribada dels grecs de Focea a Empúries, tal i com li va explicar un grup d'arqueòlegs turcs, és el nucli de l'exposició que es presentarà a la Biblioteca del Museu d'Empúries a partir del 26 de novembre de 2022. A més d'això, s'editarà una publicació digital a partir dels textos escrits per la Irene en les postals i, en una data propera, probablement l'any 2023, es farà una presentació pública de tot el projecte a les sales de la Biblioteca del Museu. Al final d'aquesta presentació està previst que les postals entrin a formar part dels arxius del Museu passant a formar part dels fons de la caixa forta de la sala climatitzada. La proposta de la Irene, en darrera instància, passa per obrir el dipòsit del museu tot generant una nova peça que s'haurà de conservar en la caixa forta que va veure en la primera visita a Empúries.

Antiga postal de Foça

MUSEU DE LA CIÈNCIA I LA TÈCNICA DE CATALUNYA. TERRASSA, BARCELONA

<https://mnactec.cat/ca>

ARTISTA:

MÒNICA PLANES (Barcelona, 1992) <https://www.monicaplanes.com/>

TITOL DE LA PROPOSTA:

PILA, 2022

Morter de ciment, aigua, pa, carbó, coure i combustibles diversos

DATA D'OBERTURA AL PÚBLIC

15 Ó 17 DE DESEMBRE DE 2022

El **Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya** (MNACTEC) és un dels tres únics museus nacionals existents a Catalunya per la Llei de Museus (Llei 17/1990 de 2 de novembre). És un museu de titularitat nacional dependent de la Direcció General del Patrimoni Cultural del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya i adscrit administrativament a l'Agència Catalana del Patrimoni Cultural.

A més de la seva seu central a l'antic edifici modernista del Vapor Aymerich, Amat i Jover, a Terrassa, el MNACTEC té tres seus pròpies (el Museu de la Colònia Sedó d'Esparreguera, la Farga Palau de Ripoll i el Museu del Ciment de Castellar de n'Hug) i coordina les actuacions del seu Sistema Territorial, format per gairebé una trentena de museus i centres d'interès patrimonial.

El Museu també pertany a les principals xarxes internacionals patrimonials i de museus de ciència, tecnologia, indústria i innovació, com ara el TICCIH (The

International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage), l'ECSITE (The European Network of Science Centres and Museums), l'ERIH (European Route of Industrial Heritage) i l'AMCCTE (Asociación de Museos y Centros de Ciencia y Técnica de España).

El Museu Nacional de la Ciència i la Tècnica de Catalunya és una institució cultural que té per missió estudiar, interpretar, conservar, difondre i mostrar, de forma innovadora i participativa, la implantació i evolució dels avenços científics i tècnics, la seva aplicació industrial, i, molt especialment la seva implicació i incidència social.⁶

Mònica Planes (Barcelona, 1992) Graduada en Belles Arts per la Universitat de Barcelona i Màster en Producció i Investigació Artística, Mònica Planes és una escultora interessada en la relació que el ciment manté amb el cos, una matèria primera de gran rigidesa en relació amb el moviment d'un cos, principalment el seu cos. La seva obra, de gran caràcter experimental, vertebrada un discurs que sovint va més enllà del fet artístic i el seu concepte d'escultura, el llenguatge expressiu que li és més propi, passa per entendre-la com un ens en moviment continu que només es deté quan impacte amb nosaltres, l'espectador. Per tant, entén l'escultura en funció del seu potencial dialogant.

“Construccions filials”, l'exposició de Mònica Planes realitzada a Can Felipa el 2020, va concentrar l'interès de l'artista al voltant d'un material que, com el ciment, ens rodeja i forma part de les construccions amb les quals tenim contacte quasi bé permanent però que no coneixem massa. Per tal de salvar aquesta distància, la seva proposta va consistir en mostrar aquest material en diferents fases, des de la pols fins a blocs durs i pesats. També posava èmfasi en el fet que aquest material, per tal de ser dur, necessita altres elements com la sorra, la grava o el ferro.

La decisió d'assignar a Mònica Planes el MNACTEC respon a l'interès de l'artista no només pels materials i les formes que poden adquirir sinó també i sobretot pel seu interès pels motors i la seva funció com a generadora d'energia i matèria, quelcom molt vinculat al seu treball com escultora.

Després de la primera visita Mònica Planes va escriure el següent: “darrerament m'interessa la relació entre moviment, forma i imatge canalitzada a través de la relació entre el cos i el material”. També li va interessar l'arquitectura de l'edifici. “És un edifici -diu l'artista- que té un motor, l'arquitectura de l'edifici és un motor que activa les màquines que conté a l'interior. El recorregut del moviment a través de l'arquitectura de l'edifici. La forma de l'edifici està preparada per a generar moviment. L'edifici és una màquina. La màquina de vapor, a través del canvi d'estat de l'aigua l'edifici es posa en marxa i activa les màquines que té a l'interior. També li van interessar els distribuïdors d'aigua, les peces que comprimen i separaven el flux de l'aigua de l'edifici.

⁶ Text procedent del web del MNACTEC

Vàries visites després, realitzades tant a la seu central del MNACTEC a Terrassa com al dipòsit de Cervera, la Mònica troba que és a la sala de la màquina de vapor on hi ha el cor de la fàbrica, que avui és el museu. El fet que una sala estigui dedicada només a un motor desperta en ella la necessitat de pensar una intervenció que posi en valor tot allò que hagi tingut a veure en la seva construcció i/o configuració: la distribució de la seva la força, el material del qual s'alimenta, el material amb què s'ha construït, la font energètica de qui posa en marxa la màquina, etc... Tot fragmentant la màquina de vapor en funció d'aquests criteris i, sobretot, del material que millor els representa, Planes proposa un conjunt de petites peces que, a la manera d'uns apunts escultòrics, centren l'atenció del públic en allò que fa possible que funcioni una màquina, aquella amb la qual comparteixen l'espai d'exposició.